

Arkipäivän sattumuksia: Kirja palasi lukusalilainasta

Maanantaina 29.11.2004 Pentti Keynäs soitti minulle töihin: ”Isän papereiden joukkoon oli eksynyt isäs kirjastoon kuulunut kirja. Tulisitko noutamaan?” Sovittiin, että käyn töiden jälkeen samana päivänä.

Mutta sitä ennen: Isäni Toivo Kaukoranta kuoli huhtikuussa 1968. Kävin kesällä 1969 Seinäjoella auttamassa äitiäni isän suuren kirjaston läpikäynnissä. Samana kesänä lähti kookas kuorma Toivo K:n käsikirjoitusaineistoa Seinäjoelta kohti Helsingin yliopiston kirjaston käsikirjoituskokoelmaa.

Pentti Keynäs otti yhteyttä ja pyysi päästä käymään aineiston läpi, koska Toivo K. oli lainannut 1940-luvun alussa Wasili Keynäältä itäkarjalaisten poliittiseen toimintaan liittynyttä asiakirja-aineistoa Itä-Karjalan vapaudentie –teoksen laatimista varten. Aineisto oli helppo poimia, koska siitä oli olemassa diaario.

Takaisin vuoteen 2004. Kansallisarkisto oli saanut äskettäin Wasili Keynään kokoelman järjestetyksi ja ilmoitti siitä Pentti K:lle, joka puolestaan muisti, että aineistosta oli jo aikoinaan sukeltanut esiin Toivo Kaukorannan kirjastoon kuulunut kirja. Se oli melko vanha, ilmestynyt Turussa 1793, sen kuulin jo puhelimessa. Olin aika innostunut näkemään sen.

Sain sitten kirjan nenäni eteen. Kannen kultainen leima oli kovin tutun näköinen: ”Otium sapientis – 1761”. Signumeitakin oli: 318.III.30. oli korvattu signumilla M.VIII.5. Edellinen vaikutti meidän Fennican vanhalta paikanmerkiltä, mutta jälkimmäinen oli uppo-ouo.

Seuraavana päivänä sitten tutkailin asiaa hieman. Kirja – Neuwo ja johdatus maan wiljelemisen ja huonen hallituxen parandamiseen : Oulunborin ja Cajanin läänisä yhteisen kansan hywäxi, koottu ja kokoonpandu Johan Fredrik Carpelanilda. Suomexi kääty Samuel Bohmilda, prowasti ja kirkoherra. Ulosannettu vuonna 1793 – löytyi Fennica-tietokannasta. Sijainti: Rv.Talous. Mutta lisätieto: ”jäljenne”.

Menin ihmettelemään itse kokoelmaan, ja jäljennehän siellä oli, v. 1950 Turun ruotsalaisen klassillisen lyseon kappaleesta tehty.

Mikäs kappale minulla sitten oli kädessäni? Katsomaan paikkalippuja. Niitä oli kaksi. Päällimmäinen oli jäljenteen lippu. Alempi oli alkuperäisen. Siihen oli säntillisellä käsialalla ja lyijykynällä kirjoitettu: ”Lukusalilaina 1929: Kaukoranta. Ei palautettu.”

Enpä osaa arvailla jutun taustoja sen kummemmin. Sen verran tiedän, että Toivo K. oli tuohon aikaan Sanakirjasäätiön johtaja ja toimi melko lähellä yliopiston kirjastoa. Sirkka Havun mukaan Ruotsin-aikaista Fennicaa ei ollut vielä erotettu omaksi kokoelmakseen.

Ja mitä signumiin tulee, olisihan minun pitänyt muistaa, kun olin vastikään kuullut Maija Suhosen luennon kansalliskokoelman paikanmerkkien historiasta, että tuo salaperäinen ”M.VIII.5” oli Arvid Hultinin kehittelemää, vain lyhyehkön aikaa käytössä ollutta järjestelmää. Signum oli tietenkin jäänyt muuttamatta, koska kirja oli lukusalilainassa, kun paikanmerkkijärjestelmää seuraavan kerran uusittiin.

*Heikki Kaukoranta
kirjastonhoitaja
Helsingin yliopiston kirjasto
heikki.kaukoranta at helsinki.fi
puh. (09) 191 24487*